

**CUVINTE
DESPRE
ȘTEFAN CEL MARE**

Mircea Eliade
Emil Turdeanu
Faust Brădescu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înalt Prea Sfințitului PIMEN,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

SFÂNTA MĂNĂSTIRE PUTNA
2007



NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Acest nou volum de *Cuvinte despre Ștefan cel Mare* reunește – ca și precedentul –, tot trei texte, dar, de data aceasta, scrise de autori contemporani nouă. Ele au câteva lucruri în comun. Toate s-au publicat peste hotare: al lui Mircea Eliade, la Madrid, în 1943, al lui Emil Turdeanu, la Paris, în 1954, iar al lui Faust Brădescu, la Rio de Janeiro, în 1957. Autorii lor au fost reprezentanți străluciți ai culturii românești din exil și toți trei sunt cunoscuți pentru pozițiile lor anticomuniste (primul și ultimul fiind chiar membri ai Mișcării Legionare). Toate trei s-au scris în vremuri de cumpănă, iar ultimele două au nu doar simple aluzii la situația

României și a Europei răsăritene de după al doilea război mondial.

Aceste texte demonstrează că și în perioadele cele mai grele ale veacului al XX-lea, Ștefan cel Mare a fost, pentru români – și mai ales pentru cei deșărați, indiferent de orientarea lor politică – un reper, *unicul reper*, capabil să concentreze toate energiile și să simbolizeze toate speranțele. Astfel, studiile din volumul de față se vădesc a fi într-o continuitate perfectă față de cuvântările rostite la Mănăstirea Putna în alte vremuri grele¹, când tot în Ștefan cel Mare românii căutaseră și găsiseră izvorul de putere și de nădejde.

Textul lui Mircea Eliade reprezintă un capitol din lucrarea *Los Rumanos. Breviario historico*, redactată pe când autorul era atașat de presă în Portugalia și publicată la Madrid (Editorial Stylos, 1943, 96 p.). În România, cartea a fost tipărită, în limba spaniolă, abia în 1992 (Editura Meridiane, București). În același an, au

¹ *Cuvinte despre Ștefan cel Mare*, I, Ierodiaconul Gherasim Putneanul, A. D. Xenopol, Dimitre Onciul, carte tipărită cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăușilor, Sfânta Mănăstire Putna, 2007.

văzut lumina tiparului prima traducere în limba română (Mircea Eliade, *Românii. Breviar istoric*, traducere după originalul spaniol de Aurica Brădeanu, în idem, *Meșterul Manole. Studii de etnologie și mitologie*, ediție și note de Magda Ursache și Petru Ursache, studiu introductiv de Petru Ursache, Editura Junimea, Iași, 1992), precum și traduceri în engleză (Mircea Eliade, *The Romanians. A Concise History*, traducere de Rodica Mihaela Scafeș, Editura Roza Vânturilor, București, 1992) și franceză (Mircea Eliade, *Les Roumains. Précis historique*, traducere din română de Anne-Marie Codrescu, Editura Roza Vânturilor, București, 1992).

Versiunea inclusă în prezentul volum a fost stabilită prin confruntarea traducerii românești cu originalul spaniol și cu traducerile în engleză și franceză.

Fără să-și propună a aduce contribuții la cunoașterea istoriei românilor, Mircea Eliade a alcătuit o sinteză clară și nepretențioasă, destinată cititorilor străini, într-un moment în care trecutul poporului nostru trebuia făcut cunoscut printr-o propagandă de cea mai bună calitate. În vremea războiului, când cartea lui Mircea Eliade a fost tipărită și difuzată,

marile figuri istorice erau privite ca modele și ca surse de îmbărbătare. Așa se explică și gruparea într-un capitol aparte a personalităților care au ilustrat spiritul de cruciadă din veacul al XV-lea, între care locul cel mai important i-a fost rezervat lui Ștefan cel Mare.

Pentru autor și opera sa, v. Ioan Petru Culianu, *Mircea Eliade*, ediție revăzută și augmentată, traducere de Florin Chirițescu și Dan Petrescu, cu o scrisoare de la Mircea Eliade și o postfață de Sorin Antohi, Editura Nemira, București, 1995; *Mircea Eliade 1907-1986. Biobibliografie*, întocmită de Mircea Handoca, Editura „Jurnalului Literar”, București, 1997.

Studiul lui Emil Turdeanu, *Ștefan cel Mare. 12 aprilie 1457 – 2 iulie 1504* – în fond, o mică sinteză a domniei lui Ștefan cel Mare, temeinic documentată și redactată într-un stil care o face accesibilă unui public foarte larg –, a fost tipărit la Paris, în 1954, sub auspiciile Fundației Regale Universitare „Carol I”. Volumul, însumând 50 p. și conținând o reproducere a portretului lui Ștefan cel Mare din *Tetraevanghelul Mănăstirii Humor*, se deschide cu un

mesaj al regelui Mihai I, pe care îl redăm în continuare:

„Români ! Sunt, din toată inima, alături de toți românii care prăznuiesc azi amintirea lui Ștefan cel Mare și Sfânt, domnul Moldovei, unul dintre cei mai de seamă fii ai neamului românesc.

Ștefan cel Mare a crezut sincer în atotputernicia și mila lui Dumnezeu și, din tot sufletul, și-a iubit țara și neamul.

Slăvită să fie memoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt !

Călăuză veșnică să ne fie nouă, tuturor, pilda sa înălțătoare de credință statornică în Dumnezeu și de nemărginită iubire de țară !

Mihai

Londra, 27 octombrie 1954”.

Urmează un *Cuvânt înainte*:

„S-au împlinit, la 2 iulie 1954, patru sute cincizeci de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. Se vor împlini, la 12 aprilie 1957, cinci sute de ani de la urcarea sa pe tronul Moldovei.

Amintirea voievodului se ridică la zenitul său istoric în timpul unor aspre încercări pentru poporul român. Idealurile sfinte spre care a tins, cu toată încordarea sufletului și a brațului

său, marele voievod, sunt iarăși sfărâmate: țara știrbită, libertatea înăbușită, credința și datina călcate în picioare.

Dar iată, amintirea strălucitoare a voievodului vine să stăruiască pe cerul vieții românești, ca o stea nestinsă, care ne întărește încrederea și ne luminează calea.

MAJESTATEA SA REGELE MIHAI I, respectuos urmat de Comitetul de direcție al FUNDAȚIEI REGALE UNIVERSITARE „CAROL I”, deschide cu pietate, prin tipăritura de față, ciclul anilor festivi închinați faptelor și pildei lui Ștefan cel Mare. Comitetul de direcție al Fundației își propune ca, în cursul acestor ani, să întrețină, prin conferințe și prin cercetări, flacăra neprihănită a amintirii voievodului și să-i aducă, cu prilejul împlinirii unei jumătăți de mileniu de la urcarea sa pe tronul Moldovei, un prinos de contribuții inedite la cunoașterea personalității sale și a operei sale uriașe.

COMITETUL DE DIRECȚIE AL FUNDAȚIEI REGALE UNIVERSITARE «Carol I»”.

În România, cartea lui Emil Turdeanu se tipărește acum pentru prima oară.

Pentru autor și opera sa, v. Dan Zamfirescu, *Un savant cercetător al literaturii române vechi: Emil Turdeanu*, în idem, *Contribuții la istoria literaturii române vechi*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 262-271; Violeta Barbu, *Emil Turdeanu (10 noiembrie 1911 – 14 ianuarie 2001)*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie”, XX, 2002, p. 11-14.

Lucrarea lui Faust Brădescu (1914-2000) a fost publicată sub titlul *Étienne le Grand (Stefanus Magnus), 1457-1504. Le dernier des Croisés* (Rio de Janeiro, 1957, 58 p.). Ea este ilustrată cu un desen al peceții celei mari a lui Ștefan cel Mare, precum și cu o reproducere a portretului domnesc din *Tetraevanghelul* de la Humor. Autorul a marcat, prin titluri, doar *Introducerea*, *Prologul* și *Epilogul*; capitolele propriu-zise, fără titlu, au fost numerotate de editorii prezentului volum, cărora li se datorează și traducerea. În România, lucrarea este tipărită acum pentru prima dată.

Neputând identifica această carte în biblioteci din țară, am beneficiat de o copie după exemplarul aflat la biblioteca Institutului Român din Freiburg i. Br., pentru a cărei obținere

mulțumim d-nilor Iancu Bidianu, directorul Institutului, și G. Gane (München). Mulțumim, de asemenea, d-nei Mariana Vlad și d-lui prof. dr. Gheorghe Buzatu pentru înțelegere și ajutor.

Studiul a fost redactat la vremea când autorul – doctor în drept și diplomat al Școlii de Înalte Studii Internaționale (Paris) – se afla în exilul din Brazilia (1946–1971). Observații fine și sugestii neașteptate răsar în paginile de o mare densitate și de o mare tensiune, panegiric și rechizitoriu în același timp. Faptul că aprecierea unor evenimente sau personalități poate fi făcută astăzi, în chip natural, ceva mai nuanțat, nu scade întru nimic valoarea științifică a acestui text și nici tenta acuzatoare, perfect justificată în împrejurările politice de după al doilea război mondial. Oricum, este evident că, în comparație cu ceea ce s-a putut tipări în România la împlinirea a 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare, cartea lui Faust Brădescu este o contribuție cu adevărat remarcabilă la înțelegerea acestei domnii. Ea are cu deosebire meritul de a reconstitui cu limpezime complicatul hățiș de mentalități politice și culturale

care au caracterizat Europa occidentală în a doua jumătate a veacului al XV-lea.

Pentru autor și opera sa, v. Gheorghe Buzatu, *Faust Brădescu. Viața și opera*, bibliografia Donației Dr. Faust Brădescu întocmită de Sorin Damean, Silviu B. Moldovan și Cristian Sandache, prefață de prof. univ. dr. Ioan Scurtu, ediție îngrijită de Radu-Dan Vlad, Editura Majadahonda, București, 1998.

Și de această dată, intervențiile editorilor au fost reduse la ceea ce era strict necesar. Cele câteva note, marcate în paranteze drepte, au rostul de a îndrepta mici erori (unele provenind, poate, din greșeli de tipar), de a corecta citate reproduse din memorie și de a indica unele surse documentare.

(M.M.Sz., Șt.S.G.)





SUMAR

Notă asupra ediției	5
Mircea Eliade, <i>Spiritul de cruciadă:</i> <i>Ioan Corvin și Ștefan cel Mare</i>	14
Emil Turdeanu, <i>Ștefan cel Mare,</i> <i>12 aprilie 1457 - 2 iulie 1504</i>	32
Faust Brădescu, <i>Ștefan cel Mare</i> <i>(Stefanus Magnus), 1457-1504.</i> <i>Ultimul dintre cruciați</i>	79
Sumar	175

